

Avustajana lapsen puhuttelussa Maahanmuuttovirastossa

Turvapaikkapuhuttelussa haastateltavalla on oikeus riippumattomaan avustajaan, joka huolehtii lapsen oikeusturvan toteutumisesta. Avustajalla ei ole pätevyysvaatimusta.

Puhuttelussa läsnä voi olla myös tukihenkilö mukana henkisenä tukena. Hänellä ei ole puheoikeutta. Puhuttelijasta riippuen hän saattaa saada mahdollisuuden sanoa jotain puhutteluun liittyvää.

Avustaja on lapsen huoltajan valtuuttama henkilö, joka on perehtynyt lapsen tilanteeseen ja hänen perheensä turvapaikkaprosessiin. Avustaja tuntee perheen ja lapsi kokee hänet turvalliseksi ja luotettavaksi aikuiseksi. Lapsen vanhempi tai vastaanottokeskuksen sosiaaliohjaaja ei voi toimia avustajana. Avustajalla on puheoikeus.

Avustajan rooli ennen turvapaikkapuhuttelua

- Avustaja tapaa perheen ja varmistaa, että hän tuntee perheen kertomuksen ja tilanteen, tutustuu puhuttelupöytäkirjoihin ja mahdollisiin päätöksiin. Avustaja voi tehdä tapahtumista itselleen muistiinpanot ja esimerkiksi aikajanan.

-Avustaja valmistaa lasta puhutteluun kertomalla mihin ollaan menossa, mikä on puhuttelun tarkoitus ja miten se tapahtuu, ja rauhoittaa lasta. Puhuttelussa lasta kuullaan. Lapsella voi olla myös omia turvapaikkaperusteita, joista hänen tulisi rohkeasti kertoa.

- Migrin puhuttelija ei ole poliisi, eikä häntä tarvitse pelätä. Lapsen on hyvä tietää, että hänellä on oikeus olla vastaamatta sellaisiin kysymyksiin, joista hän ei tiedä mitään tai joista hän ei halua puhua. Puhuttelussa on sallittua itkeä. Lapsen ei tarvitse puhua suomea, vaikka osaisi.

- Avustaja valmistaa lasta puhuttelupöytäkirjan kansilehden allekirjoittamista varten. Tässä kohdin varmistetaan, että lapsi on ymmärtänyt oikeutensa. On tärkeä kertoa lapselle, ettei kansilehden maininta salassapitovelvollisuudesta koske häntä itseään, eikä aikuisiakaan puhuteltavia.

- Avustaja tarvitsee valtakirjan, ja se on syytä lähettää Maahanmuuttovirastoon etukäteen, osoitteeseen turvapaikkayksikko.avustajailmoitukset@migri.fi. On hyvä myös, että vastaanottokeskus tietää avustajasta ja voi ehkä myös lähettää valtakirjan Migriin.

Avustaja turvapaikkapuhuttelussa

- Avustaja varautuu todistamaan henkilöllisyytensä puhuttelun alkaessa.

- Avustaja huolehtii tulkkauksen ja kysyttyjen kysymysten asianmukaisuudesta ja hän voi esittää lisäkysymyksiä. On hyvä varmistaa puhuttelun alussa, että kysymyksiä voi esittää aiheoryhmittäin.

- Jos avustaja haluaa käyttää puheenvuoroa, eikä siihen suostuta, on tärkeätä ilmoittaa ääneen, että avustaja pyytää merkitsemään, ettei hänelle annettu puheenvuoroa tai ettei hänen sallittu tehdä lisäkysymystä tai ettei taukopyyntöön suostuttu tms. Kirjausten perusteella asiassa tehdään ratkaisu, sillä puhuttelija ei yleensä itse tee päätöstä. Ääneen sanominen varmistaa sen, että vaikka puhuttelija ei kirjaisi huoneessa puhuttua, niin ainakin äänitallenteelle jää näyttö asiasta.
- Jos lapselta kysytään jotakin avustajan mielestä asiaankuulumatonta, kuten vaikkapa isän kirkkokäytöksestä, avustaja voi sanoa lapselle, että sinun ei tarvitse vastata ja puhuttelijalle, että avustaja pitää kysymystä tungettelevana tai asiaankuulumattomana tms. On siis tärkeätä osoittaa lapselle, että avustaja todellakin on siellä auttamassa vain häntä, aikuisen roolissa ja vain hänen etuaan ajamassa.
- Avustaja voi puuttua tulkkaukseen, jos havaitsee siinä epäselvyyttä, virheellisyyttä tai kielitaidon puutteita. Tauolla on hyvä varmistaa, että lapsi ymmärtää tulkkia. Jos tulkkauksessa on pahoja puutteita, tai jos lapsi pelkää puhua tulkille, avustaja voi pyytää keskeyttämään puhuttelun. Tauolla avustaja voi selvittää lapselle puhuttelun tilannetta ja opastaa häntä selviämään joskus hyvinkin tukalasta tilanteesta.
- Avustajan on hyvä itse äänittää puhuttelu ja tehdä tarkkoja muistiinpanoja, jolloin puhuttelua on helpompi jälkikäteen tarvittaessa tarkistaa. Migrin äänityslaitteet eivät ole aina luotettavassa kunnossa. Oma nauhoittaminen on tarkoitettu avustajalle avuksi muistiinpanojen läpikäymistä yms. varten ja mahdollisessa valitusvaiheessa se saattaa olla tarpeen myös valituksenlaatijalle. Sitä ei tule jakaa alaikäisten asioiden arkaluontoisuuden tähden kenellekään muulle, eikä siis edes lapsen vanhemmille, jotta lapsi voi luottaa siihen, ettei kenellekään huoneen ulkopuolelle paljastu se, mitä puhuttelussa on kerrottu.
- Avustaja huolehtii, että lapsi saa kertoa rauhassa asiansa eikä häntä keskeytetä.
- Lapsi **ei saa jäädä kertaakaan yksin** puhuttelun kestäessä
- Avustaja huolehtii lapsen kunnosta ja tarpeista, tarvittavista tauoista ja esimerkiksi mahdollisuudesta käydä wc:ssä. Lasta saattaa olla tarpeen lohduttaa ja rauhoitella, jos hän on ahdistunut. Hänellä voi olla päänsärkyä ja vatsakipua tai voimakasta väsymystä unettoman yön jälkeen.
- Avustaja käy tarkastuspöytäkirjan huolella läpi yhdessä lapsen kanssa. Yksityiskohtia voi korjata ja tarkentaa. Lapsen reaktiot, esim. itkukohtaukset tietyissä kohdin, tulee kirjata pöytäkirjaan oikeisiin kohtiin.

Avustajan rooli puhuttelun jälkeen

- Avustaja keskustelee lapsen kanssa puhuttelusta, asioista ja tunnelmasta.
- Avustaja käy pöytäkirjan läpi vanhempien kanssa. Väärinymmärrykset ja virheet ilmoitetaan Migriin kirjallisesti. Migrin kanssa asioidessa tulee aina muistaa käyttää asianomaisen henkilön asiakasnumeroa. Sen avulla virasto nopeimmin löytää henkilön asiakirjat.
- Viranomaisen toiminnan virheistä tai vakavista laiminlyönneistä voi kannella eduskunnan oikeusasiamiehelle. Myös yhdenvertaisuusvaltuutetulta voi kysyä neuvoa tällaisiin tilanteisiin.